

△ *V Praze 6. března*

Rrrr — bum bum! Harašení a bubnování, střelba a palba! Posud sice ještě ve vzdálenosti, ale co nejdřív bude to zde, budem uprostřed toho přátelského, milého reje, plného vzájemné lásky a nejjemnějších zvuků, jemuž se říká nejnověji „české volby“. Bože, jsme my Češi šťastný národ, pořád samá zábava, my se z rukaviček ani nevyzujem!

Staročeské provolání volební již vyšlo. Tuze pěkné, jako navyklá modlitba, při níž člověk sobě nemyslí pranic. A pod tím podpis: dr. Ladislav Rieger — smeknul jsem, já smekám vždycky; když nesou kolem mrtvolu. Je mrtev „a neví o tom ani“, znamená ho klamou. Za ním pak se plíží asi osmdesát stínů, bledých, chudých, místo do bílé tógy kandidátů zahalených v rubáš. Pližte se tiše, ať ho z dřímoty nevzbudíte! Šel cestou všeho pozemského — přece ale jen skončil předčasně. Ještě kdyby nám byl alespoň sdělil, kam vlastně s tou českou politikou chtěl. Ale on stále tak vysoko, tak nedostižitelně vzdálen, on kormidelník náš, a tabulka visela poblíž něho jako na německých korábech: „Cestující jsou dožádáni, aby s mužem u kormidla nezačínali si hovor.“

Takto — slunce se směje, sníh taje, zvuky rozmrzávají, rozmarné jaro se blíží a opatrní otcové našeho města se radí, jak proti jeho plískavým a trhavým rozmarům ochránili by krásný Mánesův orloj. Nejlíp by jej ochránili tak, jak jim radil Mánes sám, když orloj maloval. „Obětujte přec ještě několik těch grošů,“ žádal, „udělám vám sám kopii, tu vyvěsíme a originál podržte v některém sále uvnitř.“ Ale tenkrát vrtěli otcové hlavou — a teď vrtí otcové hlavou zas. Přec by byl posud čas vrátit se k Mánesově radě, ale čas již svrchovaný.

Toť jeden puntík nynější pražské zábavy, těch puntíků je nyní víc. Výtečný stylista a korespondent Krakonoše napsal sice památná slova: „Praha po *masopostním karnevalu!*... O jak fádno, jak pusto!“, avšak bystrá hlava ta se poněkud přece zmýlila. Je ovšem pravda, že v masopostním masopostě bylo veselo, ono ale v postním postě také není zcela zle. Jsou, jsou lidé, a nikdo se nemůže o tom hádat, kteří se již jen málokdy baví, kteří přesyceni všemi druhy obyčejných zábav sahají již k zábavám zcela zvláštním, obecně posud méně v oblibu vešlým, — připomínám na příklad jen ony pány, kteří se právě teď u pražského soudu dali z dlouhé chvíle odsoudit k smrti provazem, tři za jediný týden. Ale ne tak dozrálá, skromnější a dětinštější mysl najde přece i jiné ještě věci, které ji pobaví. Dobré dítě hraje si i s dřívkem — dovolte, abych si tedy zahrál s tou událostí inzertů výboru českého akademického spolku.

Výbor dal do Politik dva inzerty, jeden: poděkování spolku jistému mecenáši za dar, druhý vyzvání k členům, aby se zúčastnili při pohřbu spolučlena. Dal je tam prý česky psané. Ale Politik — znáte Politik, jak dbá rozmnožení cti českého jména — ta řekla: ne, to ne, to by bylo hezké, aby „také Němci“ nedověděli se o takových událostech českých, a vytiskla oba inzerty — po česku *ne*, nýbrž jen po německu. Jen a jen prý proto, aby „také Němci“ zvěděli, že český mecenáš podporuje český spolek, a „také Němci“ byli potěšeni zprávou, že i českému studentu chodí čeští studenti na funus. Z německé říše nedošla sice posud žádná zvěst, jak tam neobyčejná ta zpráva působila, ale já jemnocitu Politiky rozumím, vážím si ho. Je pravda, svět se o nás teď pramálo stará. Kdyby Politik den co den alespoň trochu nenadávala, nevěděl by svět o pražádné české činnosti, a kdyby jí vůbec nebylo, nikdy by se svět nebyl ku své radosti dověděl, že jsou v Čechách někteří lidé tak hrůzně špatní, že jsou až zcela doopravdy svobodomyslní. Svět se ale musí o nás dovídat. Nepovedlo se sice teď ještě přeložit naše divadlo z českého do německého, aby „také Němci“ atd., ale přece lze učinit mnohé, alespoň s věcmi menšími, na

příklad tedy s inzerty. Doufám, že Politik pokročí, že nebude teprv čekat, až se jí inzerat přinese, že si jej vezme sama, kde jej najde, a již napřed jí děkuju za to, že se „také Němci“ dovědí, že Čech pan Mašek je tak hodný a prodává letní kalhoty za 7 zl. 50 kr. a Čech pan Roubíček také tak hodný, že vědrový škopek zhotoví za 2 zl. Nyní teprv pochopuju, proč Politik překládá tak pilně každý surový nájezd Hudebních listů na Smetanu; patrně chce jen, aby „také Němci“ věděli, jak my Češi dovedem šlapat po svých géniech. Ale — ad vocem Smetana! Tedy přece mu dali satisfakci, a jak krásnou! V předvečer jeho jmenin dávala nynější divadelní správa po *jedenapadesáté* jeho Prodanou nevěstu. To bylo hezké, velmi hezké, jen aby proto neměli mrzutost s J. S. Skrejšovským, on bývá zlý.

Nechce mně nějak to akademické dřívko z ruky. Starověká, šedá, tak as šest neděl stará pověst mate mysl mou. Známo, že mezi výbory pražských plesů je obyčej vyměňovat sobě vstupenky vzájemně. Takž se děje také mezi výbory českého a německého spolku studentského. Letos prý němečtí výborové výboru akademickému „dovolili“ také vstup, ale s tou výslovnou podmínkou, že smějí *toliko tři* přijíti v čamarách, ostatní ale musí vzítí frak. A podrobili se prý akademikové a vzali frak — jen aby mohli jít do plesu německého — je to pravda? Ti ve frak oblečení chtěli tedy také snad ukázat jen, jak vypadá český student — po německu, ne?

Ale pokračujme stran těch zábav pražských. Musí jich být skutečně dost ve městě, kde i *spořitelna* se baví a jubuluje. Spořitelna! Mám přítele. Já jsem jeho největší pozemský statek, jiných nemá mnoho víc. Když se mluvilo o jubileum spořitelny, svěsil hlavu, zadumal se a povzdych mimovolně. Pak se zas vzmužil a jaksi na vlastní útěchu pronesl: „Je to přec jen důkaz, že je v Praze velmi různý a bohatý život společenský, — ústav tak velký, tak dlouho působící, a ono se může člověku skutečně přihodit, že s ním nemá *nikdy nic* co dělat!“

Zábav dost, zvláště pro ženy. Teď se baví již i *na nárožích*.

Totíž na plakátech, jež jakýsi nový módní sklad, pod tragickou firmou „Antigona“, nalepil a na němž mluví paní Šperkorádová s paní Šatomilovou a jedna druhou posílá nakupovat k „Antigoně“. Názvu „Antigona“ užil nejprv jistý milánský obchod, byl to obchod se šaty a šperky *smutečnými*. „Nejelegantnější“ to tenkrát módní obchod v Miláně. Arreti vypravuje o jisté tamější dámě, že vždycky vcházela do třídy, kde se nalezal ten „nejelegantnější“ krám módní, s obličejem smutným. Teprv v onen den, kdy jí dcera umřela, přišla elasticky a zářivě. — Pražská „Antigona“ nezdá se určena býti ženám jen pro dobu smutku, nýbrž také a hlavně přímo hned pro radost — nu, budou mít zato mužové smutek!

Znáte už nejnovější módu letošní? Jsou to *falešná záda*, totiž oble vycpaný pahrbek, jako po délce rozštípnutý půlsud. Když nahoře hrb falešných vlasů, když dole krinolína, když pod zády „cul de Paris“, proč ne na zádech falešný vrch! Falešný obličej napřed, falešné srdce uvnitř, faleš vzadu od hlavy až k patě, teď už budou celé ženy falešny!

NÁRODNÍ LISTY 7. března 1875

△ V Praze 13. března

Led odešel, voda splaskla, je po povodni. Copak je do toho! Žádné urvané plovoucí chaloupky, na jichž střeše sedí muž v košili a lomí rukama. Žádný forman i s vozem a koňmi na velké kře, uhánějící pod pražským mostem přímo k Hamburku. Žádná kolébka s klidně spícím dítětem. Nic, pranic z toho, co se tak krásně vypravuje při povodni každé! A co nejhoršího, pražádná příležitost vyznamenat se a obdržet řád! A ono je to přece tak krásné, protože tak laciné stát se vysvoboditelem! Obratní přívozníci řídí loďku po tiché hladině zatopených ulic, silní, práci zvyklí mužové pomáhají lidem i majetku jich z oken, a vysvoboditel dá se vozit s sebou, tváří se, jako by velel, ano jako by i skoro sám pomáhal, a když je to někde bez nebezpečí možno, vstrčí pravou nebo levou botu do vody. „Bez ohledu na všelike nebezpečí“ je vysvoboditel všude tam, kde ho může vidět pan místodržitel, pan policejní ředitel a pan měšťanosta. „Zle je, zle,“ volá s výrazem upachtěnosti na pozorujícího žurnalistu, „strašná bída, a ‚nás‘ je tak málo, člověk aby byl na desíti místech najednou!“ — Den nato napíše si pak obětovně veřejné poděkování do „hovorny“, že s nasazením vlastního života zachránil celou rodinu a ještě ji pak bohatě obdaroval (podepsáno: „Zaplať to Vašnosti pánbůh sám! Josef Vojtíšek, otec.“). — Dne třetího visí jeho podobizna již v některé z nejnápadnějších fotografických skříní, a je tu vyobrazen v šatu, jako by se byl právě vrátil od severní točny. — A o čtyry neděle později musí tu pak býti řád, to by bylo přec pěkné! — Ale — zlé časy uhodily teď na vysvoboditele, také oni trpí nedostatkem práce. Na Vaječném trhu vypukne velký, krásný požár, ale hasiči si ho zmohou sami! Nikdy nebylo v české přírodě za zimy tak dlouhých a důkladných příprav k pořádné povodni

jako letos, ale ona Vltava svévolně zas splaskne! A jindy než za požáru nebo při povodni není v Praze ani možno dopomoci sobě k nějakému řádu! Tu teprv člověk bolestně cítí, jaký je to malér žít ve městě „provinciálním“ a ne v „sídelním“!

Ano, takhle ve Vídni! Tam je život! Pořád něco nového, skoro pravdě nepodobného, skoro nemožného. Tam prý se na příklad právě teď tvoří „strana poctivých lidí“ — vsutku! Je prý sice posud trošku malá, ale jakž by nebyla! „Pro sebe být poctivým, to dovede mnohý“, — být poctivým pro jiné, pro svět, copak člověk z toho má? „Raděj s hrbem přijít na svět než s myslí poctivou.“ Ale také se již do toho embrya „poctivé strany“ pustily velké vídeňské listy se vší chutí. Smějí se těm poctivcům — ostatně posud ještě dost „temným“ —, že prý jsou nejspíš jen proto poctivi, že nemají síly být pořádnými darebáky. Ovšem, poctivost je slabost, darebáctví je síla. Poctivým dovede být i člověk hloupý, řádným darebákem ale jen chytrák. Poctivost je snad ctnost, ale darebáctví je na všečen způsob výhoda. Člověk poctivý má vždy více nepřátel než darebák a přitom méně obdivovatelů než tento.

Ostatně se musí přiznat, že ta rodící se strana „poctivých“ brání se dobře. Prozatím jen satirou, ale ostrou jako louh. Radí svým odpůrcům sama, jakže mají pokračovat ve směru svém. Upozorňuje je, že ještě nedosáhli pravé výše, a odporučuje jim „nejnovější šperháky a zvláštní zlodějské přístroje americké“, jež prý se osvědčují co nejlíp. Radí, aby nikdo, kdož v sobě cítí pěkný talent k podvodnictví, neobmezoval se jen na podvod malý, nýbrž nadání své věnoval hned ušlechtilému podvodu ve velkém. Sdělují jim proto celé kapitoly z výtečného „amerického“ spisu *Náuka o podvodu*. Jsou, praví, dva způsoby, jakými lze sobě pomoci k penězům. Jeden z nich je tak zvaná „poctivá práce“, ale to je zaměstnání tak dlouhochvilné a namahavé, že se s nevděčnou prací tou nebude zanášet žádný člověk vsutku nadaný. Lepší způsob je tzv. „podvod“. Ale není prý lhostejno, jakému druhu podvodu se věnuješ. Většina trest-

ních zákonů klade na malý podvod tresty velké. Když někoho podvedeš o pětku, sedíš rok, když o milion, také rok. Nejspíš prý má zákon takový lidumilný cíl ten, aby nedouky odstrašil od provádění toho „obchodu“. Kdo tedy můžeš, nevykluzuj spořitelní knížky od děveček slibem, že se za tebe provdají; nedělej dluhů, předstíraje velké dědictví; neprodávej falešné prsteny za pravé a půjčené ti hodinky nezastavuj; již mnohý nadaný uvízl při podobných nevinných hříčkách v tenatech zákona dřív, než mohl dosáhnout oné zběhlosti, kde podvod není více řemeslem, nýbrž již veselým uměním. Takové drobné cviky jsou nebezpečny a ani se nevyplácejí. Snaž se výš, až k jasným výšinám podvodu velkého, *beztrestného*. Atd.

Ať se tam ve Vídni melou! My se můžem klidně na to dívat, my v Čechách. Hřejem se na výsluní poctivosti. U nás na štěstí zajisté nekvete v společenství ten na kapsy bližních spekulující duch jako jinde.

Ba u nás je bezvýminečná poctivost i tam, kde se nejméně nalezává, totiž i v životě politickém. U nás se ještě nestalo, aby do veřejnosti se byla dostala nějaká lež. U nás se dobré jméno ještě nekradlo úmyslně pranikomu. U nás ještě nenapsal nikdo o celé řadě mužů nejpoctivějších, že jsou „prodajní vládě, zemězrádci, darebáci, padělatelé podpisů, podvodní prodávatelé cementu“ atd. U nás nikdo neznepravňuje lid lží, neučí jej zuřit proti všemu vznešenému, hlasovat proti lepšímu svému přesvědčení, hlasy své prodávat; žádný si nemyslí: jen ať se stane vůle má, po mně ať národ třeba zhyne! —

Led odešel, voda splaskla, je po povodni. Ale těžce a kalně žene Vltava vody své. Stará, zkušená matrána! Ty vody její viděly už pořádný kus světa — kolikrát asi již prošplouchly se našimi břehy a co vše již u nás viděly! — Těžce se teď žene Vltava, za noci sténá a žaluje, že to až k srdci sáhá!

„Blázínku!“ zahoukl na ni včera Petřín dolů, „proč jsi tedy teď nevystoupla a neoplákla to od Šumavy až dolů!“

△ V Praze 20. března

Povídám — byla právě řeč o strašných rámusech stran nastávajících voleb — povídám tedy před týdnem k příteli: „Jen se tak nezlob! Týden uplyne a bude po volbách, uvidíš.“

Ano, tak jsem řekl. Nu a neuplynul týden? Není po volbách? Nejzarputilejší lhář nesmí mně tvrdit, že jsem neměl pravdu. Zajdu si dnes večer zase do oné společnosti, abych se pásl na obdivu svých přátel. Člověka to tak příjemně lechtá, když lidé jeho věhlas hladí po srsti a škrabou na laloušku. A je snadno možno, že jim tam řeknu zase něco věhlasného. Na příklad: „Uvidíte, že ani poslanec Čulík, zvolený za Čáslav, Chotěboř a Golčův Jeníkov, národ nevytrhne!“

S pravým uspokojením opakuju, že je po volbách. Ať žijou volby příští! Dosud sedělo na sněmě „sedm Maka-bejských“, teď se tam objeví „devět Múz“, pak přijde „dvanáct apoštolů“ (Politik řekne, že je mezi nimi jen dvanáct Jidášů), pak — pak to půjde již napolovic a v táboru dr. Riegra zbude zrovna již jen „čtyřicet mučedníků“ jeho politické zvěle. Také ti časem svým zbaví se klamných útrap česko-vezdejšího života a vejdou branou očisty do říše lepšího poznání. Najednou to nejde.

Najednou se pravda nepochopí. Staročeské listy na příklad tvrdí, že strana svobodomyslná při těchto volbách prohrála. To je prožlukle těžká věc; vkládám čelo do dlaně, přemýšlím. Dřív jsme měli sedm poslanců, teď jich máme devět — copak je 9 míň než 7? Nebo je 71 víc než 73? Bojím se, že tuto staročeskou pravdu nepochopím, že můj mozek není dost silný na to. Jako také nepochopím, co staročeské listy mínily teď po volbách, když řekly: „Národ český zase ukázal, že je hoden vůdců svých.“ Je to chvála nebo urážka? Teď prý je také J. S. Skrejšovský mezi vůdci.

Možno. Alespoň dekretuje jako pán a vůdce. Včera dekretoval, že prý Litomyšl a Polička i s vůkolím jsou ve vzdělanosti strašně pozadu. Důkaz: volily poslance svobodomyšlné. Možno, že by i v ledačem jiném než ve volbách shledala se tam „menší vzdělanost“. Vskutku si myslím, že kdyby na příklad Ofenheim byl býval postaven před porotu litomyšlsko-poličskou, výsledek jeho procesu by byl jinaký. Jsou směry, pro které občané tito patrně nemají dosti „pokročilého“ smyslu.

A především dekretoval, že dr. Sladkovský není pranicím. Mluvil o něm jen co o „tomto člověku“. Rieger že je politik talentovaný, Sladkovský beze všeho talentu. Rieger že má zásluh nesmírných, Sladkovský žádných. Ani to prý není nicím, že Sladkovský, co oběť boje za svobodu národa, byl vězněn po osm let na pevnosti; byl to prý jen výsledek mladistvé neopatrnosti, Rieger prý byl mladistvě opatrnější a ujel raději do Paříže než na Olomouc. Zásluha je zde arci zcela na straně pana doktora Riegra. Ale jsou tak prapodivny ty cesty života a tuze klamivy. „Politik talentovaný“ stane se nanejvýš překladatelem, „politik netalentovaný“ je původním spisovatelem dobrých státnických spisů — člověk se musí skutečně teprv nechat poučit od zkušených. Ale přiznám se, že jsem měl skutečně již strach o přítele Sladkovského. Teď, myslil jsem si, když ho nebohého obr Skrejšovský tak držel ve všemohoucích svých rukou, teď bude po něm. On je J. S. Skrejšovský spravedlivý, ale přísný, a náhle mu teď vyčte, že se obohatil z národa, on, uvidíte, hodí mu několik velkostatků na krk. Ale ne, on si je nechal velkomyslně pro sebe.

Bože, to musí být pocit, když tak člověk může v národě dekretovat den co den, co chce! Ta ukrutná moc, ta sláva, to se člověk cítí asi do $\frac{99}{100}$ bohem, abych mluvil v té nové míře stotinné. Arci musí člověk být dle toho: mít celou řadu „vypočítatelných“ zásluh, být bezúhonnosti zrovna již až směšné a génia, před nímž se klaní $\frac{50}{100}$ vzdělanců celého světa. Pak to jde.

Ale také ještě ne vždycky. Člověk potřebuje pak ještě

trochu boží pomoci a hodnou porci vlastního přičinění. Tím přičiněním míním samochválu. Muž podobně výtečný, jak jsem ho právě vylíčil, musí co muž spravedlivý nejdříve úplně ocenit a bez ohledu uznat sama sebe a tím teprv dává lidstvu pak příklad vznešený, následováníhodný. Říká se tomu nevinnému žertíku „reklama“. To se rozumí, že je více druhů reklamy. Někdy to vskutku nejde říci o sobě: „já jsem nejlepší“, ale pak se hází a mlátí po jiných a dokazuje tím, že „jiní nejsou lepší“, a již to mívá, když lid je důvěřivý, pěkné svoje výhody.

Reklamy se rozšířily v českém národu již v míře utěšené. Některé jsou ovšem zcela nevinné. Tak na příklad teď květe zvláštní reklama kněhkupecká. Kněhkupec, nakladatel, vydá knihu některého spisovatele a napíše si sám k ní pochvalnou předmluvu. Nejdřív chválí sebe, pak spisovatele, pak knihu, pak papír, pak písmeny, konečně všechny ty, kteří si dotýčný spis koupí. Tyto dny vyšlo v Praze prostonárodní dílo o porodnictví, jakási dobrá rada pro mladé matky. Nechci proti dílu tomu pronést ani slůvka, věřím rád, že je praktické a dobré; neznám ho, a kdybych je znal, přiznám se, že porodnictví rozumím trochu málo, — neodmlouvej mně nikdo! Ale nakladatel kněhkupec připsal si k němu předmluvu a ta mne upřímně potěšila.

„Přečasto bylo mne,“ praví, „slyšeti poptávati se po důkladném a obšírnějším díle, jež by bylo rukojetí před a přímo po porodu.“ Konečně to dílo dostal a pokračuje: „Pokud mohu já souditi, jsa laikem, pro které vlastně jest knížka ta psána, připravilo mně čtení archů korekturních velmi příjemných chvíl.“

Vidím pana kněhkupce živě před sebou. Zúrodněn a oplozen myšlénkou běhá v sladké předtuše sem a tam a je ho „přečasto slyšeti poptávati se po rukojeti před a přímo po porodu“. Konečně je ta kniha zde, psaná „vlastně“ pro něho. On čte. Netroufá si sám o sobě přímého soudu, ale „pokud může souditi, připravilo mu čtení velmi příjemných chvíl“. V krátké době nějaké hodinky prodělává devět měsíců tužeb a strachů, radosti a bolesti nastávající mladé

matky. Konečně porodil. Drží řvoucí novorozeňátko v třesoucích rukou svých. A tvář mu obestřel blahý úsměv mateřského štěstí.

NÁRODNÍ LISTY 21. března 1875

△ V Praze 27. března

Všechny ctěné pány vlastence české v stáří od pěti do dvanácti let tímto uctivě upozorňuju, aby zítra, na velikonoční Hod boží, si přivstali. Nechtě se laskavě podrobí oné zajisté nepříjemné proceduře, kterou matky oblíbily sobě nazývati „mytím“ a „česáním“, a pak nechtě vyjdou ven podívat se na východ slunce. Budou mít velký jux. Neboť v den ten slunce, když vychází, třikrát si poskočí, zrovna tak jako hodný chlapeček, když jde ze školy. Chytne-li se přitom také za levou patu nebo slítne-li mu přitom také čepice, s kterou pak rychle sebranou dá se nějaký kamarád na útěk, to se zítra teprv uvidí. Zároveň prosím dotyčné kruhy vlastenecké za odpuštění, že jsem jich pozornost nepřipjal k slunci již předevcírem, před Velkým pátkem. Neboť v den tento slunce dělá také něco, válí se totiž po nebi, otáčejíc se přitom jako svrchní mlýnský kámen čili běhoun. Chybil jsem, přiznávám se, kvůli tomu pokornému přiznání ale budiž mi milostivě odpuštěno.

Ano, tyhlety dny je slunce, abych tak řekl, trochu bláznivé. Nebo aspoň rozjařené. Když tančí a si poskakuje, má patrně radost. Pročpak ale? Že se vzdaluje zase od země? Že tím se vzdaluje zároveň také od Čech a nemusí staročeské nadávky poslouchat tak zblízka? Ano, ano, páni vlastenci od pěti do dvanácti, ono je to přece prý jen pravda, že v zimě je slunce zemi blíž než v letě! Jak to ale pak přijde, že máme v zimě zimu a v letě teplo? Mezi přerostlými (obvykle se říká „dorostlými“) lidmi jsou někteří, kterým se říká učenci. A ti praví, že prý je slunce jako mnohý pan páter: zdálky, na příklad z kazatelny, nás rozehřívá, když se ale díváme na něho hezky zblízka, obchází nás mráz. Račte rozsoudit.

Právě, co toto píšu, přilétají zvony zase z Říma, což ale

nevadí sousedovu tříletému Jaroslávkovi, muži to důslednosti v tom ohledu až staročeské, aby řehačkou svou mlel neunavně dál. Máme po témdni velkonočním, pašijovém, *strastném*, nebo jak se mu ještě jinak říká. Doufám, že se v témdni tom choval každý dle předpisů, a chlubím se, já že ano. V Květnou neděli jsem spolkl tři kočičky, abych byl chráněn před zimnicí po celý rok. Včera o Velký pátek jsem snědl sama sebe s medem, a to ve dvou exemplářích, — učinil-li každý tak, je nynějšího okamžiku po mladočeských „Jidáších“ nadobro a zbyli jen ti ostatní. A dnes ráno jsem se tloukl přes kapsu po celých pět minut, což, doufám, stačí, abych měl po celý rok za to v ní peněz dost. Také jsem sobě hned nato v důvěře na neklamný ten peněžitý následek dovolil zajít si na žejdlíček mělnického z roku 1868. — Ó bože! — Ale on má i žejdlík své dno, a když se na ně přijde, zazvoní to jasně a vesele jako na posměch, a doktor Faust ví o velkonocích dobře, proč deklamuje:

*Jaký to hloubný šum, ký jasný zvuk
od úst mi pohár hne podivnou silou!*

Staročeská žurnalistika, pravá citlivka, snažila se s pílí zcela časovou, aby týden tento byl vskutku „strastnaja sedmica“, jak mu Rusové říkají. Vzpomněla si, že když se pašije čtou, jsou najednou všechny skryté poklady viditelné, a vyšla tedy, aby je hledala.

*Nade stříbrem po levici
lunou oheň vzhůru plane,
nade zlatem po pravici
sluncem pláti neustane —*

učí Erben zcela neomylně. A vskutku! Hledala, běhala, zaběhla až přes Berlín zrovna do Mariánské ulice — ajta! tu jí před očima vzplane „zlatá loď“ a pod ní, ajta! skví se veritábl „50 000 zlatých“, darovaných vídeňskou vládou mladočechům na volby.

*Klekne a klín rozestírá,
chutě z hromady nabírá
a do klína zlato skládá.
Klín již plný, sotva vstává —
ještě v šátek sobě dává.
A již běží, síni běží —*

aby to zlato honem vynesla na slunce veřejnosti. Chutě tu hned rozestírá klín svůj — ale —

*vidí, vidí — ha, co vidí —
pro vši víru dobrých lidí!
místo stříbra — jen kamení,
v šátku pak a ve svém klínu,
o přehroznět to mámení!
místo zlata — samou hlínu!*

Ale ještě jeden malér! V chvatu svém zůstala stát pruské své jeskyni příliš blízko, pašije se dočtly, jeskyně se zavřela a přiskřípla jí sukni. Teď nemůže od jeskyně pryč. Lidští prstové na ni ukazují. A slunce jasně svítí.

Tak jsme si prodělali týden božího utrpení zcela vhodně. Sousedova Eminka, slečna sedmiletá, pevně věří, že v týden ten prodělává Kristus pán všechna muka skutečně znovu. Že pláče v zahradě Jethsemane, že ho vlekou před Piláta, že ho falešně obviňují, že ho ukřižují v Praze.

„Maminko,“ ptala se, „ve Vídni taky?“

„Taky, Eminko.“

„A v Plzni?“

„Taky.“

„To je divné!“

Chytré děvče, jak lze soudit dle výroku: „To je divné!“ Aby takhle byl Kristus pán skutečně u nás umřel! Nu víme najisto, co by se bylo dnes stalo. Dnes odpůldne, když by kněží přicházeli — v tom kostele ve tři, v jiném ve čtyry —, aby vstal z mrtvých, odvrátil by se Kristus pán mrzutě od

nich a řekl by: „Prosím vás, nechte mne na pokoji! Já tady v Čechách zase vstát z mrtvých? — to by se mně chtělo! Tak falešně mne neobviňovali ani mezi židy!“

NÁRODNÍ LISTY 28. března 1875

△ *V Praze 15. května*

Bylo mně v posledních letech, kdykoli jsem z ciziny se vracel zase do vlasti a přibližoval se matičce Praze, vždy nesmírně krušno kolem srdce. Tak divno, jako bych měl odvrhnout všechnu příjemnost života a nohou svou vkročit do černého, kalného moře. Jako bych opouštěl okruh volného, přímého myšlení a vstupoval do kruhů násilně zkřivených, kde každé slovo lež, každý pohled úmyslná urážka. Jako bych nepřicházel mezi milující bratry, nýbrž mezi lidobijce, rozzuřené až k bratrovraždě. Byl to nesmírný, bolestně veliký rozdíl mezi nynějškem a dřívějškem, kdy ještě každý spěchal ku Praze s nadšením, aby pookřál v samém srdci mladistvě ideálního, bohatě nadaného, čistě nadšeného národa, jehož zrak hleděl k budoucnosti bez obavy, vědom své síly, pyšen minulostí i přítomností svou.

Jsem teď sám s pocitem tím krušným? Prosím — jakže přicházejí nyní naši bratři z venkova i z ciziny ke dni 16. máje?

Jakže bylo jindy! — 16. máj, slavnost jarní, byl rok co rok určen k velkým manifestacím národním, národ se sešel, aby potěšil se z jarního svého omlazení, z veselého, šťavnatého svého květu. Česká Praha byla hostitelkou všech Čechů, a to hostitelkou smavou, veselou. Ze všech stran přicházeli synové českých vlastí a silnice a dráhy nestačily návalu jich. Sta vlajících praporů sešlo se sem k nám, zpěv zněl ze všech stran a radost klíčila v každém srdci. Časopisy přinášely nadšené „Vítejte nám!“ Zpěvné, pečlivě připravované akademie rozohnily tisíce vlasteneckých srdcí, hymny bily v klenby nebes, že až oko se rozslzelo záchvěvem. Sto tisíc lidí šlo průvodem na počest národního podniku a z da-

leka přibyli cizinci a trnuli nad tou českou silou, nad důstojností, nad citem hlubokým. Kdo vcházel do Prahy, kráčel ulicemi s hlavou zvýšenou, s okem se lesknoucím, s úsměvem na líci, a kdokoli ho tu potkal, — pouhé pohlédnutí již bylo bratrským objetím!

A jak je nyní? — Roztrpčen potrvá český venkovan doma, neníť, co by ho k nám vábilo. Jen ten přijde, kdo přijít musí, a když kráčí teď pražskými ulicemi, je líc jeho rozmrzele zasmušilá, zrak nehledá bratrského zraku, vyhýbá se mu jakoby ve strachu. Zde onde sejde se hlouček český, ale podle sourodé vášně — nikde není shromaždiště národa. Není zpěvu, není slz — ledaže někde z poctivého oka vyhrkne slza palčivé bolesti.

Tak rychle pružina popustila, tak rychle jsme ochabli — a klesli! Místo nadšení takřka mžikem nastoupila zuřivá vášeň, místo pravdy lež, místo úsměvu slina, místo zpěvu nadávka, místo svornosti vražda cti a jmena. Tak vypadáme dnes. Jizlivý úšklebek, ne národ.

Kdož by chtěl zde rozbírat příčiny, jmenovat viníky, vyznačit velikost hříchu. Kroky naší doby jsou známy, stopy kroků těch mají určitou, nesmazatelnou obrubu, obrubu z tiskařské černi. Černy na bílém, zcela určitě, provždy nepopíratelně jsou vytištěny skutky všechny, a historie dovede je seřadit železným pravítkem svým a stisknout pod pravítko to i všecky nesmysly historiků pouze pro den píšících. Historie vyřkne, kdože malý národ náš učinil nesvorností tak žalostně slabým, kdože rozsíváním nemravnosti vzal mu šťávu, jížto třeba na udolání zevnějších nepřátel, kdo hlásal vraždu, aby panoval a tyl. Duchu dějin, tvé oko nedá se obestříti žádným klamem! „Ty také víš, co jest mi učinil Joáb, syn Sarvie, a co učinil dvěma knížatům vojska izraelského, Abnerovi, synu Nér, a Amasovi, synu Jether: kteréž zabil a vylil v čas pokoje krev jako v čas války, a skropil krví boje pás svůj, kterýž měl na bedrách svých, a obuv svou, kterouž měl na nohách svých. Učiníš tedy vedle moudrosti své a nedáš ustoupiti šedinám jeho pokojně do hrobu.“

Národ plný mladistvé mízy a síly vržen pojednou v zahálku a v zahálce musel se rozkypit v kvas a zabouřit výbuchy svými. V slabost nás uvrhla tatáž zahálka, která připravila Simsona o sílu a která Šalomouna i národ zavedla k modloslužbě. Klaněli jsme se modlám. Místo k svaté, všeobecné věci národa hleděli jsme se zbožnou úctou k osobnostem jednotlivým, majíce je za bohy své. A bohové ti zas místo na národ hleděli jen k démonům pochlebenství a lži, kteří se usadili u trnožů křesel jejich. Lid se učil „hřích píti jako vodu a pojídati chléb zloby“. Hlava naše se stala těžka a srdce naše přestalo tlouci. A objevila-li se známka života, objevila se křečovitá, neboť zpupná ruka poháněla národ biči spletenými z štírů.

Bohudíky, je po modloslužbě. Naši Šalomounové, „jak vysoko stáli v době dlouhé, tak sklesli v době své poslední“. A stane se jim jako Šalomounu v bibli, dějiny slavného jich života skončí holými slovy: „A uložil se k otcům svým a pochovali ho.“ Státi se tak musí, jakmile se poznalo, že ti, jež jsme měli za modly, sami první lámou ten chléb zloby a šlehají biči spletenými z štírů.

Vinice naše byla pojednou zpustlá. Ale strážnice na vinici té nebyla opuštěna. Již je kolem strážců těch, kteří se nedali zastrašit žádným sebejedovatějším nájezdem, aniž spláknout celým mořem lží, houf silný, houf mohutný přesvědčením svým. Zástupy pod praporem volné, poctivé myšlenky rostou a rostou, kupředu to jde s hřímavým heslem: „Věrně k vlasti, neunavně k práci, věčně s poctivostí!“

NÁRODNÍ LISTY 16. května 1875

△ *V Praze 29. května*

„Ty jsi tak hloupý, že tě může kdo chce prodat a ty o tom ani nebudeš vědět,“ říkala moje matka ve spravedlivé své pýše mateřské, když jsem byl co dítě právě zas podal nějaký vítězný důkaz duševní zabeďnělosti. Mohu se tím výrokem zde pochlubit směle, neboť žádná pýcha ve světě není tak opravněna, tak vznešena a tak dojemna jako pýcha matky. A já byl, to se rozumí, zas sám pyšen z pýchy té. Jakás tajná předtucha mně již tenkrát zvěstovala všechny výhody, jakéž že má každý hlupec a jež jsem během života pak pozoroval všude.

*Hloupost, hloupost přece jenom
nejdál v světě dojde —*

zpívá Anonymus. Ono je tak pohodlné býti hloupým. A ono je tak lichotivo, může-li být člověk přesvědčen, že „sami bohové nedovedou proti němu praničeho“.

Ale to s tím prodáním se mně nějak nelíbilo. Být jen tak artikulem obchodním jako šestinedělní štěně nebo otýpka sladkého dřeva, jako paklík tabáku nebo čtvrtka tvarohu! Umínil jsem si, že zbystřím ducha a zrak i sluch a že dám ukrutně pozor, aby mne najisto nikdo neprodal. Umínil jsem si, že se budu po případě bránit zuřivě, a byl bych tak zajisté učinil, neboť když přijdu do toho, jsem strašný a nešetřím ani embryo ve spiritusu. Také se mně dařilo dosti dlouho, vyhnul jsem se šťastně všem nástrahám, ač byly-li jaké. Ale to mne muselo nějak uchlácholit, musil jsem letos po Novém roce nějak si dřimnout — najednou tu přijde Bohuslav Horák a vydá brošuru a povídá, že jsem už prodán. A sice Vídni a sice doktorem Juliem Grégrem.

Dvakráté prý už byl letos od Nového roku doktor Julius Grégr ve Vídni a tam nás prodal, celou stranu svobodomyšlnou.

Nemůže být pochybnosti. Podle toho, co vypravují noviny, cože Bohuslav Horák už všechno dokázal, musí to být řídký člověk a „zvláštní člověk žádá zvláštní důvěry“, jak praví Schiller ve svém Piccolomini, zrovna v 2. výstupu 1. jednání. Zahanbeni tu stojíme my všichni prodaní, žádný z nás nic nezpozoroval, žádný! Ovšem — nám bylo ledacos divné. Věděli jsme o každém kroku, o každé minutě Juliově, věděli jsme, že letos dvakráté už byl v Berouně, o nějaké cestě do Vídně jsme nevěděli arci praničeho, ale — co dělal Julius každodenně v poledne *od půl jedné do jedné*? Zde byla skutečně mezera naprosto nevysvětlená. Přiznám se, že jsme si s tím dosti nalámali hlavu — bez zvláštního výsledku.

Jedni pravili, že prý Julius také obědvá. Hm — to by mohl každý říci!

Jiní tvrdili, že prý trochu dřímá. To by ovšem nebylo pěkné u muže, který patří k straně „činnosti“.

Ještě jiní, nejzlomyslnější, práli najisto, že prý kouří cigareta. Že tedy maří národní jmění!

Ale tu přišel Bohuslav Horák, přiložil bystrý zrak svůj ku kliční dírce, a co viděl, to viděl! Viděl — viděl — jak přechází Julius dlouhým rychlým krokem po pokoji, vždy spěšněji a spěšněji. Nač to, nač ten divný spěch? Vtipu Bohuslava Horáka nemohlo to dlouho zůstat tajno, Bohuslav Horák brzy poznal, že doktor Julius Grégr hledí, aby si takto ušel tajně denně — nějaký kus cesty do Vídně. A vskutku, počítáme-li, že si ušel denně as půl míle, mohl od Nového roku do nynějška zcela dobře dvakrát dojít z Prahy až do Vídně! Nazpátek z Vídně do Prahy ovšem už by mu nebyl čas stačil, ale prosím vás, kdopak myslí na cestu zpáteční, když jednou nastoupil cestu zla! To známe.

Jsem tedy zaprodán Vídni, tomu babylónu. Až si mne tam odvezou, zavěsím tam rozbrnkanou harfu svou na vrby nad nově regulovanými vodami, sednu si na bobek a budu

trucovat, zcela tak, jak to dělají židé na obrazech. Věřte mně, že jsem vskutku žádostiv, co tam se mnou začnou a nač si mne vlastně koupili. Že by mne snad chtěli prodat dál, do nějakého tureckého harému co spanilého jinocha, to snad ne. Či že by mne snad chtěli přimět k nějaké práci? Té nejsem milovník. Nebo učinit ze mne ministra pro orbu a průmysl? Neznám! Nejlíp by bylo takhle, aby mně vyhledali nějaký pěkný, trochu větší byt (se stinnou zahradou, miluju stinné zahrady), aby mně dali ekypáž, zdarma lóž ve Velké opeře a desítku denně „na ruku“, jak se říká, pak už bych sám hleděl, jak bych se protlouk.

Rád bych také věděl, co doktor Julius Grégr za mne dostal. A co za přítele V., „vnitřního politika“, a co za přítele H., „zevnitřního politika“, a co za přítele E., „národního hospodáře“, a co — zkrátka zač stojíme všichni dohromady a jeden každý zvlášť, a nejsem-li já snad trochu lacinější než jiní, což by mne bolelo. Dobrý kšeft as udělal, o tom nemůže být žádná pochybnost. Prodal patrně *celou* stranu svobodomyslnou. Stranou tou je dobrá třetina Čechů žijících v Čechách, a počítám-li, že dostal za osobu přinejmenším stovku — když se podívám na sebe, vidím, že stojím za víc —, tedy má dnešního dne tak as sto miliónů v kapse. To si myslím, to se to vydělává od půl jedné do jedné!

Přec bych měl na něho nějakou žádost. Tak dlouho se už mluví o pensijním fondu pro české žurnalisty — mají takový fond již i „svorní obuvníci“ — tak dlouho už se k němu pracuje a slibuje, jakpak, kdyby dal teď doktor Julius Grégr na něj co základ nějaký milión! My „mladočeští“ žurnalisté ovšem nebudem z toho už nic mít, nás si odvezou do Vídně, ale budme kolegiální, vždyť oni „staročeští“ také nechtějí jít jednou žebrat!

NÁRODNÍ LISTY 30. května 1875

△ V Praze 19. června

Může-li pak být větší smůla! Včera jsem byl ještě Jan N. a dnes už jsem jen pouhý N., a pouhé „N“ značí, jak známo, něco neurčitého, zcela všeobecného, pouhé „N“ není vlastně nic, *pranic!* Budou to smutné letošní narozeniny! Člověk strávil čtyřicet let v tomto slzavém oudolí, člověk se domníval, že po tu pracnou dobu má alespoň nějaké jméno, a tu přijde Václav Vladivoj Tomek, vydá třetí díl Dějepisu Prahy a pouhým zavrtěním hlavy odfouk to domyšlené jméno celé, navždy! Ano, takoví jsou ti staročeši! Kde jen mohou, sahají nám na naše jméno poctivé.

Včera ještě jsem byl pyšný Jan, dnes už je i nejhloupější Vašek nebo Tonda víc. Svatý Václav prý vskutku jezdil na brůně, svatý Antonín prý vskutku kázal kaprům, svatému Františku prý skutečně vynadal vlastní bratr jeho, svatý Kryšpín, — ale nevypočítávejme tu legii našich svatých, každý prý z nich vskutku byl, vskutku žil, jen můj patron, svatý Jan Nepomucký, ne, jen ten je výmyslem a bájkou a lží! Přišel Václav Vladivoj Tomek a shodil ho znovu do vln dějin, aby se nad ním zavřely již provždy. Jazyk sv. Jana Nepomuckého máme, jeho pět hvězdiček máme, jeho stříbrnou truhlu máme, Havlíčkův epigram na něho máme, ale jeho samého už nemáme. Po příkladu husitův vyrazil svatý Jan Nepomucký — pokud sám nejspíš ještě myslel, že je — daleko přes meze české vlasti a postavil se v Polsce, v Uhrách, Korutansku a Krajině, Rakousích a Bavořích ku každému mostu, který se mu jen trochu líbil, — teď nám tam ti slavní úřadové pošlou nejspíš všechny ty svaté Jany šupem domů, pro „nedostatek potřebných výkazů“. Kam s nimi v té vysychající zemi, kde mosty pomalu už budou zcela zbytečné! Kam s nimi vedle té invase jezovitů a jeptišek! Veltruský park nestačí.

Ted' bych rád věděl, s kýmže „se mám tedy jednou v nebeském království radovat“! Radili mně, abych vypsal na nového nějakého patrona konkurs raděj hned. Snad takhle:

„Pořádný člověk, pro nebe jako stvořený, hledá nového svatého patrona, ztrativ dřívějšího bez vlastní viny. Týž dovede se modlit v obou zemských jazycích, je řádně biřmován, umí sám také pořádně biřmovat jiné, a slibuje, že bude patrona svého obtěžovat co možná nejmíň. Týž hledí vůbec více na veselé a upřímné kamarádství než na příklad na požehnání v lutrii. Reflektující p. t. páni svatí patronové nechť laskavě nabídnutí svá, opatřená nutnými *historickými doklady*, zašlou ve čtrnácti dnech administraci těchto listů. Za mlčenlivost se ručí.“

Pak si vyhlídnout silné dva kmotry, dát se zavinout, trochu křižma, trochu soli, trochú vody, a člověk ví zas, kdo je.

Nebo abych se snad věnoval svaté Anežce?

Nebo — nejsladšímu srdci Ježíšovu?

Bože, v té Francii žijou krásně! Tam už je na Montmartru vysvěcen první, slavný chrám tomu „nejsladšímu srdci“. Tam chodí procesí za procesím a sto tisíc lidí zpívá jakoby z jedních úst: „Pitié, Dieu! Na nové Kalvárii vzlyká hlava Vaší církve v pláči; račte oslavit nástupce svatého Petra tak velkým triumfem, jak velké je utrpení jeho!“ A u nás nic, pořád ještě nic, jako by pro nás „nejsladšího srdce“ ani nebylo! Vůbec — kdypak člověk slyší u nás o nějakém procesí? Slibuje se jedno, je pravda, na oslavu kardinála Schwarzenberga a má to být prý protiváha slavnosti Husovy. Myšlenka je zajisté pěkná, není pražádné pochybnosti, že Hus měl odjaktěživa s pány kardinály svůj malér, ale — jedno procesí, to je trochu málo. Pak se povídá ještě o jednom, velkém z celých Čech, a to k „zázračnému sviňáčkovi v Lité“, — ale —

Vznáším k státníkům českým upřímnou a nalehavou prosbu, aby se věci té ujali. Nemají beztoho co dělat a „nejsladší srdce“ může zavdat ted' příležitost k celé řadě procesí. Ať se modlí národ, ať se modlí! „Leží-li národ na kolenou,

je nepřemožitelný,“ praví francouzský L'Univers. Chci rád přispět radou a upozorňuju zde hned na krásný zvyk, který panoval při procesích v dobách ještě zbožnějších. Tenkrátte rozohnila se křesťanská mysl až na tak zvané řády „flagelantů“, procesí jdouc městem zastavovalo se před každým chrámem a kajíce se ze svých hříchů dali si tu napráskat biči, že sotva pak lezli dál. Jezovité to patřičně zdokonalili. Zavedli pobožné výprasky až na samy dvory královské, učinili z bití moderní způsob pokání. Zvláště rádi se vždy zanášeli s vychováváním děvčat a očistou ženských duší. Nejdřív zavedli bití do klášterů, kde vychovávána děvčata vznešených rodin, pak zařizovali v salónech jednou za týden zábavy spojené s výpraskem, a pak přiměli dámy, že i ty se připojily k procesím veřejným a před kostelními dveřmi si natlouci daly. Jednou natloukl plukovník Crillon milovnici králově, krásné Joyeuse, kterou nemohl cítit, tak, že ji musili odnést. Ach, cituplné časy! Tenkrátte, když chtěl milenec své zbožňované dokázat mocnost lásky své, obnažil se před jejími okny a ztloukl se, až mu krev do bot řinula. „Mortifikace“ se tomu říkalo, drazí naši páni státníci, „mortifikace“, *umrtvování*, je to hesílko, co? Neházím jen hluchými slovy, chci, budou-li zavedena procesí výprasková, dostavit se vždy sám také s pořádným bičem, nešetřit mozolů svých a pomoci věrně každému, který v sobě cítí „ducha mučedníkův“.

Jsem přesvědčen, že kdyby milá šlechta naše dala se zbožně vždy v neděli vypráskat z Karlína na Hradčany (dopoledne nebo odpoledne) a ve čtvrtek pak zas sepráskat z Hradčan do Karlína, znamenitě by to pomohlo rozvoji otázky české.

NÁRODNÍ LISTY 20. června 1875

△ V Praze 10. července

Chci být dnes hrubiánem, a zapovídám sobě, abyste přišli s úšklebnou poznámkou: „To nebude po prvé.“ Když nebude, nebude, alespoň jsem důsledný. Je-li pravda, že v nebi zpívají se jen písně plny chvály, nechci tam. Protiví se mi zdvořilost, a kdyby se mělo stát, že by lidstvo vymřelo a že by tu nezůstal ani jediný milovaný blížný, postavím se před zrcadlo a — to bych slyšel, co bych si pak řekl!

Tentokrát jsem popíchnut Němcem. Četl jsem německé pojednání, v němž hubováno na zbytečně hledané titulování v přípisech soukromých, v dopisech veřejných atd. Inu, inu, když tak člověk teprv se rozhlídne po titulování u nás Čechů! Nejsme sice tak přílišně zdvořilí, jak je na příklad Italián, jemuž je každý chlap s vyhrnutými rukávy alespoň „distintissimo“ a každý člověk v slušném kabátu hned „eccellenza“, nepadáme také hned každému jako Polák „do noh“, ale „ruce líbáme“ ještě dost a dost, a když někdo píše psaní, nenapotí se s ním celým tolik co s titulem a pořád se mu zdá titulu ještě málo a honem přidá ještě nějaké „vele“ —. Moji tedy velectění! Nechme přec toho podlízání! Neříkám sice, aby ten, kdo sobě od někoho dopisem vyprošuje peníze, napsal nahoru snad: „Osle!“, nebo aby přípis k některé instanci začal slovy: „Vy tam u toho a toho úřadu“, atd., ale podlízati také není třeba, když stačí slušnost.

Prosím, co se natropíme jen se slovem „slavný“! Neděláme sice pro oslavu národa pranic kloudného, ale přec jako bychom byli nejslavnějším národem na světě. Když tři lidé sedí pospolu v hospodě při pivě, je to už „slavné shromáždění“. Když deset zamilovaných mladíků pořádá taneční besedu, píše se jim: „slavný výbore“. Sotvaže se sestoupil

nějaký spolek, o němž už za nejbližšími humny svět se nikdy ničeho nedoví, je to již spolek „slavný“. Sotvaže začne se vydávat nějaký časopis, už je také redakce jeho „slavna“. „Vavřínový věnec na pleš“, jak se říká. A jak to u nás jde, dostane slavná redakce již za několik dní nějaký přípis a pan dopisovatel napsal nahoře: „Slavná redakce!“ a pak jí vytýká, že lhala, že na cti utrhal, a jiných slavných věcí více, a zvochluje slavnou redakci, že je slavné redakci tak nanic jako češtině na nápisech v kralupském nádraží. A vůči úřadům? Stalo se již, že vyšla i zvláštní ministerská nařízení, kterýmž všem úřadům má se dopisovat „slavný“. A když občanek zapomněl, dostal úřadně nos a psali mu: „Pamatujte si, my ouřad že jsme „slavný“!“

Se slovy „vysoce urozený“, „blahorodý“, „urozený“ tropíme pravé babictví. „Urozený“ — co je to? Přec právě tolik jako „narozený“, ne? Dle doslechu prý se ale musí narodit člověk každý, člověku nenarozenému — tvrdí hlubocí myslitelé — nemohli bychom prý ani psát. Zrovna tak bychom mohli tedy na adresu místo „urozený pan —“ napsat „nosatý pan —“ nebo „pupíčkatý pan —“, neboť nos má také každý a bez pupíčku prý přišel na svět teprv jediný člověk, Adam. Urozený, hm! „Urozený,“ napsal Kotzebue, „je každý, kdo se narodil s rovnými oudy. Když se narodí hrbáček, kdyby měl osmnáct předků, všechny jako svíčka, a má ten jediný křivý zadek, už není urozený.“

„Vysoce urozený“, to prý je dle českého tituláře jenom hrabě, „urozený“ je nižší šlechtic, „blahorodý“ ten, koho počítáme k honoraci, — pamatujte si ty rozdíly, ať neuděláte z pořádného, platného občana najednou jen tak nějakou nižší šlechtickou nulu! A pamatujte si, hrabě „druhdy říšský“ že už není ani vůbec narozený, ten že je „Osvícenost“, a kníže že je docela „Jasnost“, a — ne, dál už se neodvážím, dál už neumím.

V blahopřejných inzertech nalezáme často: Panu N. N. a spanilomyslné slečně N. N. k dnešnímu dni hřímavé atd. Dobře, ať si je každá spanilomyslina, jsem příliš galantní, abych o tom pochyboval, také nebudu mít ničeho proti

tomu, když budu číst „dobrosrdečná“, „hospodářská“ a jiné pěkné vlastnosti, jen bych prosil, aby se také vytknuly chválné vlastnosti takové, jako: „modrooká“, „boubelatá“, „útloboká“ atd., člověk si pak může alespoň učinit obraz.

Nejčastěji čte se slovo „ctěný“. Také dobře, když někdo někoho vskutku ctí, může mu to veřejně říci i napsat. Ale „velectěný“ — v tom už je zas to prožluklé „vele-“, docela pak to „vysoce ctěný“! Jakpak vysoko? To mně připomíná vždycky rajchsrátoviče Kurandu, který za doby svého politického květu byl dle Krasníka „už na celé dvě pídě od země slavný“. — Nejkomičtější je ale výraz „dvojctihodný“. Pročpak nepočítáme zdvořile dál, proč neříkáme „čtyrctihodný“, „půlsedmerctihodný“, proč, he?

Někteří chtěli co všeobecnou titulaturu českou zavést slovo „občan“. „Občanem“ je ovšem také každý člověk, ale „občan“ je zároveň také název velmi lichotivý a měl by se dávat jen lidem o obec, o vlast vskutku zasloužilým. Nejvíce rozšířeným titulem je slovo „pán“. Člověk to slůvko napíše a nic si při tom nemyslí a je dobře. Ale „pán“ pochází prý od řeckého „παων“ a to znamená „vládnoucí“, tedy panovník, kníže. Jsem já kníže? Načpak? Ale oni zdvořilí lidé ještě zdvojnásobují to slovo a píšou: „Pán pan —“. Aspoň se můžem konečně domyslet, proč druhé „pan“ píše se najednou krátce. Už nemohl ani ten trpělivý český pravopis snést tu českou podlízavost a uškub z ní aspoň čárku. Víc nemoh, chudák.

△ V Praze 17. července

„Přilož ucho k prsoum národa a vyslyš, co praví.“ Velmi hezké pravidlo, praktické a rozumné, jakpak ale, když náhodou národ nepraví pranic? A kdepak jsou ta prsa národa? „Dnešního dne,“ napsal císař Maxmilián do aforismů svých, „je časopisectvo jaksi plicemi každého národa; pravidelnost a zdravotu dechu jeho není lze ničím jiným tak dobře poznat, jako právě jeho časopisectvem.“ To je alespoň pokyn. Kde jsou plíce, právě tam bývají také prsa. Ze sto tisíc drobných buněk skládají se plíce a ze sto tisíc drobných písmenek skládá se časopis. Z celého těla žene se zčernalá, pokažená krev do plic a odtud se rozhání zdravá, světle červená zas po celém těle; z celého světa shánějí se události a myšlenky do časopisu a odtud mají do národa vyjít zas osvěžely, „do červena“ zdravý. To je to, že mají. Jak ale, když nevycházejí, když plíce samy jsou chorobny, pokaženy? Výtečná příležitost promluvit teď o tom, co je v české žurnalistice zdrávo a co nezdrávo, a pochválit tak trochu třeba sama sebe, ale není to dnes mým cílem, dnes bych skutečně rád zas jednou zvěděl, „co národ praví“. Přikládám ucho k časopisům českým — prosím vás, snad máte lepší sluch, neslyšíte opravdu také nic?

Je klidno jako na hřbitově a hlucho jako v pustých skalách. A když přece něco zaslechnem z těch pustých skal, zní to jako hýkot, jako žalný stesk. Články rozepisují se o samých trudech, marných pracích a zklamáných nadějích. Zprávy z různých končin vlasti docházející vyprávějí jen o vraždách a samovraždách, za týden o dvaceti, a pak o stržích mračen, hledících snad omýt prolitou krev. Ani v inzertech, kde přec všude jinde obecnstvo co nejživěji jeví, co ho bolí a co ho těší, čeho si přeje a čemu se směje,

nejeví se u nás praničeho. Neboť v tom, když někdo hledí „pronajmout byt o dvou pokojích s kuchyní“, když někdo hledá „mrvného hochu do učení“, nebo když někdo odporučuje svůj „bohatě zásobený sklad uměle vyrobených náhrobků“, v tom přec není žádné „jevění“? Skutečně se ukazuje, že síla politických, národních, společenských a finančních pohrom nás silně sklepala. Také se sypaly a sypou jako krupobití, rozežírají jako epidemie. Ještě kdybychom mohli s pohromami zatočit jako Američané s pohromou svou nejnovější, s kobylkami. Chytají je prostě do vošatek, donesou do kuchyně, smaží je a pekou, a pak si na nich pochutnávají. My bychom mohli si arci sestavit skvostné menu — „polívku z politických nadávek“, „ragú ze staročeských slibů“, „koláče s těšínskými jablky“, „zmrzlinu z českého vyrovnávání“, ale pochybuju, že bychom si na tom pochutnali. Ba tak jsme sklepani, že se nedaří již ani polemiky české! Nebo působí to parné letní slunce, ten „čas kyselých okurek“, ta „saison morte“? Čeká se, až bude po žních? Až bude semleto, aby se pak hodil do nového těsta nový kvas?

Vskutku má letní parno svou velkou vinu z nynější únavy. Každý jen živoří, nikdo se nebaví, ani my v Praze ne. Hudby hrají, nikdo jich neposlouchá. Zahrady lákají poprášnými stromy svými, nikdo lákadlu nepodlehá. Divadla jsou už zase otevřena, nikdo o nich nemluví. Leda o tom že se špetne, když ředitelstvo českého divadla zapoví komikovi Mošnovi kus Chybu a trefu z ohledu — na jezovity. Ale má pravdu naše ředitelstvo! Z „klerikálních“ ohledů tak vůbec nečiní. Teď na příklad připravuje k provedení operu Francouzové před Nizzou, a připravuje ji pilně a ochotně vzdor tomu, že se v ní dva kapucíni pořád melou po jevišti. To se rozumí, copak je takový kapucín naproti jezovitovi! Ach jezovita, jaký to ušlechtilý tvor! Když si pomyslíme, že jsme museli v Čechách tak dlouho žít bez nich! Slibuje se nám teď, že jich přijde do Čech najednou za to ještě několik set. Dobrá, jen ne příliš mnoho, množství ubírá zas vzácnosti! Holanďané, když pepř klesal

v ceně, dali na Moluckých ostrovech honem porazit několik tisíc pepřových stromů, aby se ho tak mnoho neplodilo. Bojím se, že když těch několik set jezovitů k nám teď přijde, budem jich také honem několik tisíc musít vyhodit, jen aby nám neklesli v ceně.

Jediné místo, kde se Pražané nyní ještě baví, je Teatro salone italiano. Uvnitř krásná, zevnitř dostatečně nepěkná ta budova měla by mít alespoň jednu zevnější okrasu, tutéž, kterou měla Italská komedie v Paříži, poprsí harlekýnovy. S udivením pohlížejí Pražané nyní zas na ty italské „lazzi“, jsou jim zas zcela nové. Hledí na skákavého, těkavého harlekýna, potomka starořímských „histriónů“, který má podnes dřevěný meč („gladius histricus“), podnes stobarevný, k tělu jakoby přiklížený šat, místo bosých nohou ale už přilehající kůži a místo sazemi umouněné tváře černou škrabošku. Dívají se na jeho skoky, sledují jeho vtipné úskoky, jeho ucházení se o kolumbinu, vidí množství osob s ním a kolem něho, a nevědí, co se to tam nahoře vlastně děje. Už dávno odvykli pantomimám. Také se už pantomimy ty samy změnily. Balet je v nich hlavnější věcí než milostné boly harlekýnovy, improvisované vtipné řeči harlekýnovy ustoupily plné němotě, z „Pantalone“ nebo „dottoře“ se stává „Angličan“ nebo „žid“, ba i harlekýn sám musil velkou část historických svých práv ustoupit jinému, a sice pierotovi. Bělošatý, moukou obílený pierot teď jí místo něho višně a stříká jich pecky jiným do očí, místo něho chytá, oškubá a polyká mouchy, místo něho kojí nemluvňata na mužných prsou svých atd. Slyším, že mají přijít nyní také pantomimy české, nejprv prý Strakonický dudák, nu pak alespoň obecnstvo naučí se jim zase rozumět. Pak ale také musí být z italské kolumbiny naše Mařenka a z harlekýna český Honza. Beztoho říkali také v Itálii harlekýnu „Zanni“, zkrácenina z „Giovanni“ (Jan), a o těch, kteří je provozovali, psali: „Fecerat Joannem“ (dělal Honzu). Nuže ať tam „dělají“ našeho Honzu, ale jen vtipně a obratně!

△ V Praze 18. září

Je ticho v životě českém. Polemiky ustály, klidně visí listy na stromě české veřejnosti, a plácne-li přec jeden do druhého, je to jen jakoby ve snu. Široký, majestátní proud staročeské pomluvy, dřív tak hlučný, skoro nadobro se odmlčel, a když chvilkami přec ještě zabublá, je to opět jen, jako když dřímající potůček zavadí v běhu o oblázek a ve snu si zašplouná. Ptactvo se také odmlčelo, poslední pěvec, dr. Rieger, zaklokotav dle svaté kvartální povinnosti své ještě jednou vlastní svou chválu, ukryl se také již v houští — a les i háj, pole i luh jsou posvátně tichy. Tak tichy, že by člověk mohl slyšet truc-divadlo ze země vyrůstat, kdyby k tomu bylo grešlí. A člověku se klade k srdci milý chlad a je mu klidně a dobře.

Zato, při domácím klidu a tichu, slyšíme tím líp každé hnutí, kterého se dopouští nepokojné lidstvo mimo Čechy, a můžeme se s ním alespoň v myšlénkách svých obírat. Nemíním hnutí hercegovské, to je jen slovanská záležitost a nemůže nás Slovany tedy zvláště zajímat. „Aby takhle Němci ve finském zálivu,“ pravil tyto dny kdosi, „revoltovali proti Rusku — za čtrnáct dní by tam bylo dvacet tisíc dobrovolníků a na penězích nejméně dva milióny příspěvků!“ Za čtrnáct dní! Povstání Hercegovců, zoufale bojujících za nejjednodušší, nejpřirozenější práva svoje, trvá již *deset neděl* a — my Čechové sebrali jsme už asi 5000 zlatých na ně, členové polské emigrace, sloužící čteně v důstojnictvu tureckém, budou chtěj nechtěj musit se postavit *proti* nim, Rusové — — tyto dny teprv si mlaskly slovanské časopisy radostí, že ruské časopisy „začínají sobě jihoslovanské záležitosti již také všímat“. Zázračná rychlost těch ruských časopisů! Dá se, uvážíme-li, že mohly se svým všímáním ještě dobře nějakého půl roku počkat, vysvětlit jen jejich zrovna až nevázanou horlivostí pro slo-

vanskou vzájemnost! V starém Rubešově Palečku byl kdys dobrý obrázkový vtip. Zedník nese jak pěst velký kámen oběma rukama a heká. Pán, podnikatel stavby, ironicky ho lituje. „Inu,“ míní zedník, „když vidím hodného pantatínka, tak se nešanuju.“ Ruské časopisy se teď také nešanujou.

Ale jsou na světě věci důležitější. Kryštof Kolumbus má prý být prohlášen za svatého! Jezovité prý tomu chtějí. Jezovité! A říkají, že za to, že prý Kolombo objevením Ameriky opatřil pro šíření se křesťanstva celou řadu nových národů. Člověk vidí jezovitu zrovna před sebou, jak to praví. Stinný klobouk se níží k zemi, aby nebylo vidět do lstivě zářících očí, koutky úst se násilně stahují dolů, aby nepropuknul úsměv. Ti nebozí národové američtí, ti nebozí Indiáni, získaní pro křesťanství tak důkladně, že z nich není na světě už skoro ani jediný! Jezovitský ouskok, patrně, ale klobouk dolů před tím ouskokem! Jezovité patrně začínají obracet, začínají pochopovat věk nový, vážit si vědy, vážit si zásluh o vědu. Vyjadřují to dle svého způsobu, prohlašují Kolumba, objevitele Nového světa, za svatého, ale — takové svaté si nechám líbit! Bude prý v nich pokračováno. Co nejdřív si snad zapíšem co svatého do kalendáře také lorda Franklina za jeho zásluhy o severní točnu, Livingstona, Bartha, du Chailluho, doktora Schweinfurtha za zásluhy o Afriku, O'Hara Burke za Austrálii — a možno, že náš Čeněk Paclt přijde také někam, alespoň mezi blahoslavené. Při zeměpisu to nezůstane. Brzy přijdou Newton, Buffon, Humboldt za vědy přírodní, Wiklef, Hus, Luther za „vyčistění církve“, Tizian, Raffael za krásné madonky, Michelangelo za velkolepé chrámy, Palestrina, Mozart za muziku, Žižka, Napoleon, Moltke za pokroky v umění válečném. Jen s dějepisci bude prozatím zle, dějepis uškodil církvi a církevní historii náramně, jezovité si budou musit počínat zpočátku alespoň velmi opatrně, ledaže by prohlásili místo jiných zatím za svatého našeho Jakuba Malého za jeho Spravedlivou kroniku země české.

Angličané už dávno, už po celé století se namáhají, aby zavedli kalendář historických osobností, „zasloužilých

o vlast, vědu, lidstvo“, místo kalendáře posavadních svatých, o nichž nikdo nic neví. Teď, když se toho jezovité chopí, půjde to. Nastane v celém lidstvu doba, jaká byla v Řecku, kdež mládež v chrámech povznášela mysl svou pohledem na hrdiny v bohy předělané. Každý, kdož bude vědět den svých narozenin, bude číst ke dni tomu připsané slavné jméno, bude moci dle vznešeného příkladu život svůj věnovat dobru. Bude-li děvče na příklad narozeno 18. února, bude zajisté již z okolnosti té čerpat dosti popudu, aby vynalezlo dobré dalekohledy právě tak jako Galileo Galilei, narozený v týž den. A bude-li hoch narozen zas na příklad 17. června, zajisté že neustane v šlechetné snaze, dokud nebude zpívat soprán jako Henrietta Sontagova a neumře v Mexiku na cholery jako ona.

Ještě o jedné myšlénce krásné slyšíme z ciziny. Ve Francii hodlají pořádat velkolepá procesí dětská. Politického dosahu, mají totiž vymodlit Alsasy a Lotarinky zase zpět. Tedy jako v středověku, kdy vyšla procesí dětská, aby došla Svaté země; jenže teď se mají procesí dít jinak než tenkrát, totiž s dozorem „dorostlých“. Ó, takové procesí dětské, to má zvláštní politickou sílu! Upozorňuju pány staročechy na pěkný prostřeček ten, když už jiného prostřečku na spasení národa bohužel nemají. O potřebný dohled na děti by se mohli dělit staročestí poslanci a rozdělit dětské oddíly mezi sebe podle známé algebraické formule:

*Jeden, dva, tři,
my jsme bratři,
handrlíky,
dva špalíky, atd. —*

nebo podle méně známého, ale rovněž potrefného

*Pro černé jahody
skoč, babo, do vody;
čáp sedí pod dubem,
hraje karty s holubem — —*

Ale — tady mluvím o věcech možných, budoucích, a skutečných jsoucích si nevšímám! Nevšímám si mizících pražských bašt, objevující se tramvaje. Ano, tramvaj už skutečně na zkoušku jezdí! „To je zas tak něco pro blázny!“ jak pražské babičky říkávají (starobylý výrok, babičky pronesly prý jej hned, když pánbůh svět stvořil). Vskutku, jako blázen stojí to pražské obecnstvo podél železných kolejí, čeká na tramvaj, dívá se na vůz a na koně, jako by bylo jaktěživo vozu a koně nevidělo, a čekalo by a dívalo by se do půlnoci. Ještě to bude chvíli trvat, než tramvaj pravidelně pojede. Ještě uherští koníčkové, za nimiž tak rychle ubíhá ten těžký vůz, se tím děsí a plaší. Ještě také budou musit pražští kluci, kteří píšťalami à la tramvaj děsí všechny kočí, i když tramvaj nejede, dostat svých pořádných pohlavků, než ustanou od svého dobrovolného připomahání. V tom směru těší mne, že vám mohu dát potěšitelnou zprávu. Viděl jsem totiž na vlastní oči, že jeden z nejprvnějších pohlavků dostal známý „kluk květinářka“. Ten zrzavý, špinavý — i vždyť ho znáte, už to každému vyved, že když jdete s dámou po Příkopech, hopkuje „kluk květinářka“ vedle vás, podává kytku, odříkává: „Pane hrabě — koupějí, pane hrabě!“, a když co hluboce uražený demokrat ničeho nekoupíte, kluk konečně vzkřikne: „Vidějí, když jdou s tou druhou svou milou, koupějí ode mne vždycky!“

NÁRODNÍ LISTY 19. září 1875

△ V Praze 2. října

Jedna věc mne rozhodně trápí. Nevěřil jsem tomu, dokud stálo jen v listech mladočeských, když ale — zrovna jako by na tom ani nic nezáleželo — také listy staročeské přinesly zprávu, že v Prusku nalezeny tyto dny již zase „staročeské groše“, musil jsem konečně uvěřit chtě nechtě. Teď bych jen rád věděl, proč tam staročeši své groše posílají! Že by jich měli nazbyt, nevěřím vzdor tomu, že na páně Mayerovo trucdivadlo skoro už padesátý díl potřebných peněz upsali, a kdyby přišlo k velkému tomu dílu, že by alespoň deset z nich vsutku a doopravdy něco uplatilo, lehkomyšlnější snad až po padesáti krejcařích. Hádám, že bude v tom házení peněz do ciziny zase jen politika, — ti staročeši jsou prohnání! Pracujou neviditelně, zrovna pod zemí, člověk myslí, že nedělají pranic, oni ale — —! Takové vědomí je příjemné! My myslíme, že se pro český národ neděje nic, a zatím je možná, že se děje velmi mnoho. My se bojíme, že národní vědomí české hyne a že co nejdříve budou v boudě na Senovážném náměstí ukazovat z Českého Brodu posledního Čecha, který ještě někdy umí česky; my chvějem se o svou národnost, proklínáme tu naši politiku úplné nečinnosti, která národ český se svázanýma rukama vydává všem nehodám, kterouž národ hyne a mře, aniž by jen prstem hnul na záchránění své, — a zatím jsou slavní vůdci staročestí co nejobětovněji činni, nechávají sice klidně český národ se poněmčovat, ale mezitím co svět ničeho netuší, podplácejí tajně Prusy a najednou budou v Čechách sice samí Němci, ale v tomtéž okamžiku bude v Prusku — no však uvidíme, co bude v Prusku! Nebohé Prusko! Sotva že dosáhlo vrchole své slávy, a už propadlo světové náruživosti a světovému maléru: býti podmazánu! Jen aby vystačily

groše na to počestění Pruska! Jak už řečeno, není jich v českých kapsách právě teď mnoho, ať jsou ty kapsy staro nebo mlado. A krásná nám do nejbližší budoucnosti kyne naděje, že jich bude pořád ještě míň. Pakli se nemýlím, nazývá se svatý Václav „dědicem českého národa“? Pro ten případ, že by brzy dědil, upozorňuju ho tedy, že z pozůstalosti, která neobnáší ani padesát zlatých, neplatí se v Rakousku žádný poplatek (Tarif-Posten 106. B. f. Geb. Gef.).

Takto zdá se, že se daří nám a světu právě teď dobře. Kam člověk pohlédne, všude spokojenost, a spokojenost je právě základem štěstí. Mladočeši mají radost, že se jim daří tábory, a staročeši mají zas radost, že onino musí ty tábory své odbývat v „hospodách“. Mohu vás příjemně ubezpečit, že ta radost potrvá obapolně, neboť se nepodobá, že by venkovští páni farářové chtěli mladočeským táborům od nynějška odevírat snad své kostely.

Praha má dnešního dne také svou nejspokojenější výroční tvář. Z venkova sem naběhla síla mládeže a na počátku školského roku je ta mládež nejrozmilejší, nejhodnější a nejšťastnější, spokojena s celým světem a celý svět spokojen s ní. V době, kdy se blíží prázdniny, je ta mládež ovšem také šťastna. Kyne jí domov, rodina, zábavy, bezstarostný život, lenošení — je to štěstí pohodlné, abych tak řekl, kteréž ji očekává. Ale teď, na začátku nové práce a nového učení, jsou snové nepoměrně vznešenější, čistší. Vzduchem se hemží samé ideály — ach tak krásné! Mladík bude pracovat vší silou svou, ani nemůže být překážek, kterých by nepřemohl, letos udělá to, přesrok již ono, za čtyry, řekněm nejdél za pět let — nu těš se, národe, těš se, celé ty, posud praničeho netušící lidstvo, takové generace ještě nebylo! — Bohužel, že v téže době houfně se berou od nás vlašťovky pryč a ty že brávají s sebou všechna ta dobrá předsevzetí, obyčejně také houfně! Zpočátku je ještě tak sladko houpat se na ideálech těch — podobá se zrovna hříchem vyrušovat se z nich, třeba prací, která má bohužel vždy trochu prózy do sebe. Nejlíp se to na zmíněných ideálech houpá ve společnosti druhů stejně ideálních, při opoj-

ných výparech kávy, při vzrušujících zápasech na kuleč-
níku, při hravé pění zářícího piva — a pak se to houpání
už stává milým zvykem, a zvyk je „kojnou člověka“ a zvyk
„způsobuje, že i chyby jsou krásny“, a — už je malér!
Zklamany národe, zklamané lidstvo!

Spokojeno je teď všechno! Spokojena je každá hokyně,
že pražské posvícení se vydařilo a lidé že utratili, co právě
mohli. Spokojen i dřevař i uhlíř, a švec i krejčí, že blíží se
zima. Spokojena je zeleně natřená tramvaj, neboť již se
přesvědčila, že fiaska se v Praze nedodělá. Ale nejspoko-
jenější jsem já, vždyť dvě věci, o nichž jsem leta mluvil,
přijaty jsou již v principu: dětský park a dětský hřbitov!
Trochu rozdílny jsou ty věci, pravda, a kde se mluví o prvnější,
ani by se nemělo jedním dechem mluvit o poslednější. Ale
ta radost, že po mluvení as dvacetiletém poslednějšího se
přece domluveno! Jak poetickým doplňkem je dětský
hřbitov ku hřbitovu každému, jak poetickým teprv bude
ku nepěkným, chudobou a prózou svou až urážejícím hřbi-
tovům pražským! Jinde je mají již celé století, u nás je
uznán a přijat alespoň již princip. Za dvacet let uznán
konečně princip, as za šedesát let bude nejspíš již proveden.
Děti se nemusí bát, do té doby dorostou.

Jen něco ruší spokojenost mou. Hercegovci, Bosňáci —
s těmi jsem naprosto nespokojen. Zvláště s jejich vůdci! To
že jsou křesťané? Ano náš Benedek, to byl křesťan! I ne-
přátelé musili to uznat, celý svět to viděl, on že „činí svým
nepřátelům dobře“! —

NÁRODNÍ LISTY 3. října 1875

△ V Praze 4. listopadu

„Dvě děti vypadly z vagónu.“ — „Myslí se, že tím vinen průvodce vlaku čili konduktor, jenž prý opomenul dvířka zavřít.“ — Nesmírnou náhodou se jim nestalo nic, hledající otec našel je, jak se vedou za ruce a za vlakem pospíchají. Radost byla nesmírna, možno, že ještě větší radost než samo leknutí. Ale — jakpak kdyby byl našel otec jen mrtvolu, nebo děti pro život zmrzačené? Každý okamžik nalzáme v časopisech zprávy, že už zase někdo vypadl z vlaku. Vždycky pak prý „nejspíš“ byl vinen konduktor, jenž zapomněl zavřít zvenčí dvéře. Nejspíš! Kdopak jiný může zde tak snadno být vinen? Kdopak jiný má dvéře zavírat? Stane-li se nehoda jako výše zmíněná, děti přec kliku zvenčí upravenou neotevřely, rodiče jim v tom zajisté nepomohli. Jak se má opomenutí konduktorovo vlastně nazvat? Konduktor má jen několik vozů pod stráží, ví, kde někdo nově přistoupil, protože mu musil kupé otevřít, ví, kdo vystoupil jen na chvíli, musilť mu otevřít také sám; teprv když všechny kliky přehlídne, smí zvolat své německé „fertig“ nebo zahvízdat si rovnoprávné znamení na své kovové píšťalce. Kdo tedy *obyčejným* během věcí může být vinen?

Nepravím, že jsou rakouské dráhy snad špatny. Seznal jsem věru nepoměrně horších a každý cestovatel musí přiznat, že dráhy rakouské vždy ještě se vyznamenávají jakousi solidností. Ale tolik je jisto, že každá oprava, každé moderní zlepšení potřebují nepoměrně dlouho, než se dostanou k nám. Celý *způsob* náš je v tak mnohém ohledu zvláštní. Řekněm, že nejsou německé dráhy nic víc než o nějakých pět procent lepší, ale jakmile na ně vjedeš z dráhy rakouské, ihned tě ovládne příjemný jistý pocit. Ochotná úslužnost každého úředníka na štacích, zdvořilost

a světácký mrav každého „šafáře“ při vlacích — jakž tam konduktory nazývají — budí pocit ten. Upozornil jsem jednou jistého rakouského úředníka železničního na ten rozdíl zdvořilosti. „Není divu,“ pravil, „tam je konduktor jaksi úředníkem, u nás musí pomáhat také při zastavování vlaku, je jen dělníkem.“ Na prospěch zajisté není ta újma zdvořilosti, plynoucí z menšího vzdělání, hmotně také z menšího platu.

Přímo hnusné ale je, jak se mnohý konduktor náš osopuje na lidi chudší, na ty, kteří jedou třídou jen třetí, snad docela čtvrtou, jak je komanduje, jak je pohání, div že nevynadá. Někdy drmolí češtinu, že český venkovan ani není s to porozumět jeho hatlanině, a přec, neporozumí-li mu, hned se na něho osopuje. Kdyby sobě něčeho podobného dovolil někde za hranicemi, ne-li obecnstvo samo, některý železniční úředník by ho zajisté chytil ihned za límec. Část viny leží arci také v dobromyslné povaze české, v tom rozhodně zbytečném rešpektu, jaký naši mají ku každé „hodnosti“, která dost málo „úřadností“ zavání. Konduktor v Německu je zdvořilý vůbec, ke všem třídám stejně, konduktor náš má rozličné stupně zdvořilosti. „Ponížený služebník, prosím o lístek,“ praví po německu v třídě první. — „Prosím o lístky,“ praví německy v třídě druhé. — „Die Billeten,“ komanduje v třídě třetí. — „Nu copak mne nevidějí?“ spustí ve čtvrté. Německý konduktor řekne pěkně i zde ku každému „prosím“.

Menší vzdělanost může být pak snadno původem rozmanitých chyb, z nichž sebemenší už se může státi osudnou. Jiné chyby nebo chybičky mohou ovšem plynouti z okamžitého zanedbání předpisů. Na svědomité konání tak důležité a zároveň nebezpečné povinnosti, jaká se konduktoru ukládá, je potřebí mravní, neutuchující síly. Ale přihlídněm jen k věci jedné — k „maličkosti“, jak mnohý úředník řekne. Předpisem je také, aby jména stanic byla v Čechách a na Moravě vyvolávána vždy *zřetelně* v obou zemských jazycích. Je to předpis, jehož důležitost pro cestující přec do očí bije. Přesvědčil jsem se ale sám, že při

jízdě přes Moravu až k Praze vyhověl konduktor té povinnosti zrovna — čtyřikrát. Všude stáli na stanicích úředníci, slyšeli jeho opomenutí, přec ho nikdo nenapomenul. Vidí-li konduktor, že se mu odpouští nedbalost povinnosti jedné, nedovolí jí sobě snadno pak také při povinnosti druhé?

Nechme konduktory! Jak mnohá příjemnost vůbec sprovází cestovatele tam za hranicemi! Ráno, byť sebečasněji vlak odjížděl, nemusí cestující nikdy být v rozpacích na příklad o drožky, ty stojí jistě na četných stanicích svých. V Praze, chceme-li odjet v šest, nebo třeba až v sedm hodin, drožku si musíme objednat hned o den dříve. Restaurace nádražní jsou za hranicemi co do hodnoty pokrmů a nápojů pod nejprísrnější kontrolou. Podrobný obchod s časopisy je tam úplně volný, cestovatel může oknem svého kupé ještě v nejposlednějším okamžiku opatřit si jich u výběru. Vagóny druhé třídy jsou obyčejně o něco pohodlnější než naše, často jsem je viděl opatřeny i polštáři přenosnými, jež sobě může cestovatel upravit a podložit, jak chce. Všechny třídy mají pro zimu náležité topení pod sedadly a železná mříž mezi sedadlem a podlahou chrání přitom nohy před nemilým dotknutím se s plotýnkou snad horkou. Po pravé straně celého vlaku běží nad okny šnůra a v pádu neštěstí možno cestujícímu zatáhnutím šnůry vlak ihned zastavit. Na každé stanici je ukazovač, kdeže je zde uvnitř nádraží studna; v letě stojí tu přenosná lednice, u níž se může každý zdarma občerstvit nejčistší a chladnou vodou. Stanice mívají po stanici, a na každé je celá řada tabulek. Na jedné stojí zřetelně udáno, jak vysoko se nalzáme „nad hladinou Baltického moře“ (teprv nyní právě uvede se všude výše dle moře *Severního*, dle „bradáče hamburského“ — „Hamburger Pegel“). Na druhé stojí udáno, kolik mil jsme na příklad ujeli už z Hamburku a kolik máme ještě do Berlína. Na třetí stojí, o mnoho-li se vlak náš opozdil, a je-li tabulka prázdná, víme, že není opozdění žádné. Každá jízda a každý vlak má svou historii, my ji čtem od kapitoly ke kapitole a bavíme se.

NAD HROBEM JINDŘICHA FÜGNERA

„Bratr, který má pomoc od bratra, jest jako město pevné.“

(Kniha přísloví, 18, 19)

△

Je tomu již deset let, co Jindřich Fügner umřel! A vidím ji jako dnes před sebou, tu krásnou místnost sokolskou, jak v náhlé strnulosti pohlížela na davy těch, kteří přicházeli s bolem němým, s okem schváceným. Na vysokém katafalku vidím ležet mrtvolu Fügnerovu, žluté svíce planou, černý prapor visí mrtvě z galerie, všude je ticho, jen do omžných oken tlukou těžké kapky bouřného deště. Vidím ten temný, truchlivý obraz jako dnes, a přec je tomu již deset let! Deset let minulo jako mžikem, ale hlava nám víří jako po zimničném snu — kéž by to byl jen sen, co jsme za tu dobu prožili v chorobné skutečnosti!

Slavíme památku Jindřicha Fügnera. Jaký to byl muž! Dnes ještě musíme říci: není mu rovného víc mezi námi! Kdo jako on byl sobě tak plně vědom vlasteneckých povinností svých a kdo je plnil s takou chutí a láskou jako on! Kdo pracoval jako on s nadšením nikdy neochabujícím a kdo jako on stál přitom skromně vždy jen v ukrytém pozadí! Kdo byl obětovný jako on a spokojen již spokojeností, šťasten štěstím jiných! „Ni zisk ni slávu!“ znělo heslo Fügnerovo — kdeže vysloveno kdy vlastenečtější, vznešenější heslo! Jeho vlastenectví neznalo jiných slov mimo sám čin, jeho nadšení jevílo se jen prací a budovalo hned národu chrám. Čisté nadšení jeho bylo srostlé s dýmantovou jeho povahou a bylo živeno bystrým jeho rozumem. Tak jako on miloval český národ, podobně vřelé a upřímné lásky ubohý národ český poznal posud málo.

Fügner byl z těch vzácných povah, jichž především potřebí národu každému, aby tento došel štěstí a slávy. Rok

1848 viděl v něm, v jinochu, jednoho z nejohnivějších nadšenců pro idey svobodomyslné a demokratické, rok 1860 našel v něm, v muži, nejčinnějšího zápasníka za věc národní. Přilnuv k věci české, brzy viděl, čeho národu našemu potřebí, především že mu potřebí otužilé síly a plného vědomí síly té, pak že mu potřebí bratrské lásky, vedoucí k moderním názorům demokratickým. Jeho úsilím a jeho neunavnou snahou stalo se, že zřízen Sokol, že rozkvetly činné jednoty po všech vlastech našich, ano že české sokolstvo stalo se vzorem a popudem pro celé Slovanstvo. Zarážení sokolských jednot a činnost jich působily nesmírně na buzení a tužení národního vědomí. Dějiny naše budou musit zaznamenat nadšení, jaké sokolstvo vzbudilo takřka rázem. Když svěcen prapor Sokola pražského, když pak vynešen před budovu a po prvé jím zamáváno vzduchem, otřásly se domy a valy jásosem, v jaký maně propuknulo tisíce a tisíce shromážděného lidu. A věru že netřeba dnes teprv doličovat, jak dojat a rozechvěn byl vždy český venkov, když sokolové naši si vylítli do kraje. I nejchladnější byl dojat hlubokým, opravdovým ohněm, i nejnedůvěřivější sál novou posilu z těch bujných, nadšených zraků, z nichž všichni jsme čtli záruku lepší budoucnosti.

Sokolstvo, viděl Fügner, musí, aby vskutku volně prospělo, aby nikdy nebylo dáno všanc, mít půdu pevnou, hmotně zabezpečenou, a Fügner obětoval jmění své a postavil Sokolu budovu, jakou se nehonosí žádný národ jiný. Sokolstvo, viděl Fügner, musí být pevnou kostrou celého národa, k tomu je ale třeba, aby byla pevnost, rodinné sloučení v sokolstvu samém, a Fügner učinil Sokol spolkem demokratickým, bratrským, kdo člen, ten bratr, občan, šlechtic, profesor, řemeslník, všichni jsou tu bratři, a se rtů nesplývá slovo jiné než prosté, srdečné Ty, slovo „důvěry, přátelství a lásky“. Kdo sokol, byl druhému sokolu bratrem upřímným — kolik přátelských svazků rodí a utužuje Sokol podnes, co vyšlo ze Sokola již mužů, kteří druh k druhu a všichni ku věci společné připnutí jsou provždy nejčistším svazkem bratrským! „Bratr, který pomoc má od bratra,

jest jako město pevné.“ A rovněž posud je Sokol, po vlasti rozvětvený, pevnou kostrou celého národa. Mužové výborní, jako Miroslav Tyrš a Tomáš Černý, vedli Sokol v duchu Fügnerově dále. Že pak potrvá sokolstvo slavně také do budoucnosti, toho krásným svědectvím je právě slavnost zítřejší — vděčně vzpomíná sobě sokolstvo otce svého, a kde čistá vděčnost plane, je síla mravní, v té pak úspěch nepochybný.

Zlé časy překonal Sokol. Fügner odešel pro nás brzy, pro své srdce včas: Nespátril víc, co by bylo srdce jeho až do hlubin rozechvělo: utuchující v národě nadšení vůbec, povstalou zhoubnou zášť v samém lůně jeho. Celé chaos zášti doráží zvenčí na národ náš, a v národě — „dýky se vrážejí do těch prsou, která by jej chránit chtěla“. Fügner se nedožil víc té nebezpečné zimní noci, těch děsuplných večerů, které na nás přikvačily již po kratičkém jasném dni. Ulíbilo se lidem, že rozbili pevný druhdy náš luk, že odtrhli tětivu od lučiště, — ale nad jasným hrobem Fügnerovým nechme těch smutných připomínek! Tolik se nadějem, že čistý dříve proud národního života zase se vrátí do přirozeného svého řečiště, že se osvěží a zjasní zas. Dnes neplatí víc žádné nářky a žádné litanie — vesele do nové práce! Stojíme nad hrobem Fügnerovým, provoláváme mu „slávu!“ — ale kdyby nám mohl Fügner odpovědít z hrobu, odvětil by: „Sláva národu! Pracujte pro něj, obětujte se pro něj, jako jsem učinil já!“

Že Sokol překonal tak šťastně nejtěžší, tak nevraživé časy, má zas jen děkovati bratrskému duchu, jaký mu vdechnul Fügner. Když vše kolem rozvaděno a znepřáteleno, v Sokolu vždy ještě udržel se ohníček české lásky. Dosti často zalehal studený vítr také sem, přece ho neuhasil. Již také neuhasí. Zítřejší slavnost, krásný den vděčnosti, dá mu vzplanout zas mocně jako dříve. Nechť sokolstvo české pěstuje v kruhu svém českou lásku a bratrskou upřímnost, přijít musí den ten, kdy plamen jeho rozehřeje zas také kruhy širší, kdy od vlasteneckého nadšení jeho zas sobě rožže národ svou pochodeň.

A uplyne zase deset, uplyne dvacet a více let, a se slzou
v oku zase zvoláme: „Nehynoucí sláva památce Fügnerově!
Nazdar sokolům!“

NÁRODNÍ LISTY 14. listopadu 1875

△ V Praze 20. listopadu

Upřímně se musil tyto dny potěšit každý pravý přítel mravnosti zprávou, která přišla z Berlína. Vrchní vojenský velitel berlínský vydal totiž zákaz, že žádný z důstojníků tamějších nesmí choditi s ženskou, leda by byla blízkou jeho příbuznou. Kdyby zákaz ten byl vyšel takhle od nějaké předsedkyně berlínských maminek, každý na světě musil by pochválit již maminky ty, že tak přísně střeží nevinnost dcerušek svých, neboť copak je to všechno platno: nevinnost je nevinnost! Tím příjemněji to ale působí, že vyšel zákaz od generála, že *starý voják* má sám dosti mravního jemnocitu a jme se střežit nevinnost svého doposud všem ženským úkladům všanc daného důstojnictva. Vojenský zákaz má přísnost svou, můžem se směle oddat naději, že bude dodržán a veškeré berlínské důstojnictvo alespoň od kapitána dolů že se tedy pojednou zaskví v bělostné pohlavní čistotě. Není pražádné pochybnosti, že vznešená čistota ta bude záhy mít velmi dobrý vliv zas na berlínské panny a vůbec na panenskost celého Berlína. Odtud se to pak roznese po světě již dál co mravní nákaza nejušlechtlejšího druhu.

Arciže měl generál asi také vážné své příčiny čistě vojenské. V Prusku se myslí neustále na lepší ještě vyzbrojení německé armády. Snad si vzpomněl tedy generál na slova Bechsteinova Fausta: „Nevinnosti, jak jsi mocna! Dítě síly obrovité! Herkul s štítem ocelovým! Pancéř lesknoucí se září nebeskou!“ Generál asi díval se na ženské, do kterých byli jeho důstojníci zamilováni, a pozoroval je. „To je pravda,“ pravil si nejspíš, „krásné ženy dělají člověku radost, ale — berou mu mír! O míru ale,“ dodal pak, „nesmí při německé armádě nikdo jiný rozhodovat než samo Jeho Veličenstvo

císař německý, a žádná ženská!“ Možno také, že filosofoval generál ještě dál. „Každá ženská se tváří, jako by se vyhýbala všemu milostnému zápasu, ale nakonec vítězí přec jen ona — pruský voják však, nejmítěznější teď ve světě, nesmí zvykat porážkám pražádným, bůh ví, kam by to jednou vedlo!“ Snad se vzbudilo v generálovi i lehýnké podezření, že mnohá žena má pěkně uniformovaného důstojníka jen tak pro svou veřejnou parádu, — pruský voják je ale přec pro zcela jiné parády na světě, hlavně v residenci, k těm parádám nesmí však přicházet bledý a láskou utrápený, tu musí, když tak defiluje krásně lineálovým krokem svým, sám vypadat jako panna! Uchovejme tedy jeho srdce v nevinnosti, neboť „svěžího mladíka barví nevinnost ještě růžověji“. Voják také nejlíp, když jde z exercírky na exercírku, ten nemá času zbytečného, a má-li nějaký, ať opíše si dnešní plukovní rozkaz na čisto, ne sonety a madrigály! Konečně je i možno, že na generála působila onehdejší statistická zpráva časopisů, že v Anglii žije dnešního dne 900 000 starých panen. „Pro případ války,“ myslil si as, „výtečná to záloha, půjdou nepřátelským vojínům zajisté ochotně vstříc — pěstujme všemožně instituci starých panen!“ — Arci — upřít se nedá — že bude mít generál s provedením zákazu přec jen trudnou práci! Kdopak ví, jaké má mnohý voják vlastně náhledy o „nejbližším příbuzenství“? Snad je kosmopolitou, humanistou, nebo jak se to jmenuje, a myslí si, že „jsme všichni lidé vlastně jedna rodina“. Nebude pomoci než ve *velké* ostražitosti! Když se na příklad uvidí, že lajtnantek na ulici se loučí s dámou mladou a že ji líbá nějak nápadně, měj nejbližší „schutzmann“ právo přistoupit a žádat od dámy také hubičku. Chutná-li sestersky, je dobře, ale když chutná jinak, aha! Myslím, že by se mohli schutzmanni tak vycvičit, že by podle obdržené hubičky dovedli udat stupeň příbuzenstva navlas. Možno ale, že v inteligentním Berlíně přijdou ještě na jiné prostředky.

My Čechové jsme chlapíci, ve všem jsme před Němci! My i v civilu řídíme se již po několik let dle zásady „nemi-

lujme se!“, a to s takovým náruživým ohněm, jaký vlast najisto spásti — chci říci spasiti musí. Snad viděl berlínský generál někde podobiznu otce Palackého a četl krásné téhož heslo: „Svůj proti svému.“ Ale už nás Němci nedohoní, my pokračujem s zimničním chvatem. Teprv tyto dni jsme vyvedli zas něco, že zajisté i největší náš nepřítel zvolá „výborně!“ Byla dojemná slavnost Fügnerova, zakladatele bratrství v národě. Na větší ještě oslavu Fügnerovu vyhodili staročeši mladočechy honem z voleb do městské rady a dali tím zajisté nejlepší důkaz, že vznešeným bratrským intencím Fügnerovým porozuměli skrz naskrz.

Tyto dni jsme se také dověděli, proč staročeské listy pořád tak strašně a tak sprostě mladočechům nadávají. Pražský dopisovatel do krakovského Czasu pověděl, že prý je to „kvůli venkovskému lidu, který by neporozuměl mluvě parlamentární“.

A my si to posud vykládali jinak, dosti přirozeně, zcela dle nynějších poměrů českých, kteréž jsou: Místo abychom my Čechové jeli po kolejích parou kupředu jako svět ostatní, pohybujem se hezky pomalu v blátě po silnici se starobylým povozem svým, a místo vítězného zahvizdnutí lokomotivy, zní u nás tedy jen klení formanů. — —

Ale — jen ne zas opravdovost! Něco veselejšího, třeba až titěrného! Probírám se tedy notiční knížkou, nezaznamenal-li jsem si tento týden ještě nějakou událost světovou. Ano, ještě jednu, je čtyrnohá. Že se totiž nesmějí více psi brát do pražských hospod, pod pokutou sto zlatých. Právě jádro věci té včera našel naivní sklepník, když si vzhledem k nynější všeobecné prázdnotě těch pražských hospod zhluboka vzdychnul: „Tak! Teď sem pán nepřijde, protože nemůže se psem, a ten zas, že nemůže s pánem!“ —